

Special Heroes gezien vanuit sportaanbieders

in opdracht van Special Heroes
(een samenwerkingsverband van Gehandicaptensport Nederland,
LVC3 en NOC*NSF)

**Astrid Cevaal
Caroline van Lindert
David Romijn**

© *Mulier Instituut*
Utrecht, juli 2012

*Mulier Instituut
sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek*

*Postbus 85445
3508 AK Utrecht*

*t 030-7210220
e info@mulierinstituut.nl
i www.mulierinstituut.nl*

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	5
2.	Resultaten webenquête	7
2.1	Profielkenmerken	7
2.1.1	Regio	7
2.1.2	Type & grootte organisatie, functie, handicap	8
2.1.3	Sportaanbod	10
2.2	Programma Special Heroes	13
2.3	Ondersteuning	20
2.3.1	Mate van tevredenheid ondersteuning	22
2.4	Opvattingen over Special Heroes	25
3.	Conclusies	31
	Literatuur	35
	Bijlage 1. Vragenlijst sportaanbieders, nulmeting	37
	Bijlage 2. Open antwoorden samenwerking Special Heroes	55

1. Inleiding

Sport en bewegen is goed voor iedereen! Sporten maakt fit voor het leven, het bevordert de maatschappelijke participatie en bovendien is het leuk om te doen. Dit geldt ook voor kinderen en jongeren met een handicap. Toch sporten zij minder dan hun leeftijdsgenoten zonder handicap. Om dat te veranderen hebben Gehandicaptensport Nederland, het Nederlands Olympisch Comité/ de Nederlandse Sport Federatie (NOC*NSF) en de Landelijke Vereniging voor Cluster 3-scholen (LVC3) samen het programma Special Heroes opgezet.

Special Heroes wil kinderen en jongeren met een handicap laten ervaren hoe leuk sporten en bewegen kan zijn. De leerlingen in het speciaal onderwijs staan dan ook centraal en de school vormt de “spil” in de aanpak. Het programma wordt uitgevoerd in alle regio’s van het land, ondersteund door de regionaal projectleiders van Special Heroes, in nauwe samenwerking met scholen en lokale sportverenigingen en andere sportaanbieders. Afhankelijk van de wensen van de leerlingen worden diverse sport- en beweegactiviteiten aangeboden, van voetbal tot hockey, van atletiek tot korfbal en van dansen tot boogschieten. De kennismakingsactiviteiten starten altijd binnen de school, waar trainers van buitenaf samen met vakleerkrachten de clinics verzorgen. Van daaruit maken de leerlingen zoveel mogelijk de overstap naar naschools en buitenschools sport- en beweegaanbod. Het uiteindelijke streven is dat de leerlingen in hun vrije tijd gaan sporten bij een sportvereniging of sportaanbieder bij hen in de buurt. Special Heroes wil dit bereiken door middel van een structurele inbedding van sport- en beweegactiviteiten binnen en buiten de school.

De ambitie van Special Heroes is om het programma binnen alle clusters van het speciaal onderwijs te implementeren. Het programma wordt landelijk uitgerold bij cluster 3-scholen. Dit zijn scholen voor kinderen en jongeren met een lichamelijke en/of verstandelijke handicap, kinderen met een ernstige meervoudige handicap en langdurig zieke kinderen. Special Heroes draait ook bij scholen voor kinderen met een visuele handicap (cluster 1), kinderen met een auditieve handicap (cluster 2) en kinderen met gedragsproblemen (cluster 4).

Rondom Special Heroes vindt een uitgebreid monitoring- en evaluatieonderzoek plaats, waarbij regionale projectleiders en scholen worden gevolgd in hun rol. Ook wordt de situatie van leerlingen van deelnemende scholen in kaart gebracht (zie Van Lindert en Van den Dool, 2011; Verduin, 2012). Ook sportaanbieders spelen een belangrijke rol in de uitvoering van het programma op lokaal niveau. Het is daarom nuttig om deze groep te volgen en na te gaan welke rol zij in het gehele proces bekleden en of zij klaar zijn voor de doelgroep. In deze rapportage wordt daarom ingezoomd op de sportaanbieder als samenwerkingspartner bij Special Heroes. Via een webenquête onder deelnemende sportaanbieders¹ zijn de meningen en verwachtingen ten aanzien van Special Heroes gepeild.

¹ Dat zijn sportverenigingen, stichtingen aangepaste sporten, sport- en dansscholen, maneges, et cetera die door Special Heroes zijn benaderd om invulling te geven aan de uitvoering van het sport- en beweegprogramma.

Eind november 2011 zijn 331 sportaanbieders benaderd om deel te nemen aan een webenquête (zie bijlage 1). De lijst van respondenten is samengesteld in samenspraak met de regionale projectleiders van Special Heroes. Het zijn de sportaanbieders op lokaal en regionaal niveau waarmee Special Heroes op dat moment contact heeft voor het voorbereiden van de kennismakingsactiviteiten op scholen. Sommige daarvan moeten, op het moment dat de webenquête wordt uitgezet, nog met het programma Special Heroes starten, terwijl andere al geruime tijd actief zijn in het verzorgen van clinics en het organiseren van structurele sportactiviteiten op hun eigen accommodatie. De lijst bestaat voor een groot deel uit sportaanbieders die betrokken zijn bij Special Heroes op cluster 3-scholen. Bij deze scholen loopt het programma ook al wat langer, namelijk sinds 2010. Daarnaast zijn ook de sportaanbieders uitgenodigd die meewerken aan de uitvoering van clinics op cluster 1-, cluster 2- en cluster 4-scholen. Bij deze clusters is Special Heroes sinds 2011 gestart met de uitvoering van activiteiten. De respons bedraagt 41 procent. 136 van de 331 aangeschreven sportaanbieders hebben de vragenlijst compleet ingevuld.

De rapportage bestaat voornamelijk uit tabellen, die inzicht geven in de gegeven antwoorden per respondent. In de meeste gevallen is een splitsing gemaakt naar een aantal achtergrondvariabelen. Een daarvan is 'type organisatie', opgesplitst naar de categorieën sportvereniging en overig. Onder overige sportaanbieders vallen bijvoorbeeld sportstichtingen (voor aangepast sporten), sport- of dansscholen en maneges. Ook is gekeken naar de functie van de respondent (bestuurder/directie – trainer/instructeur – combinatie van beide). Bij opvallende verschillen naar grootte van de organisatie of tak van sport, is dit ook in de tabel weergegeven. In een enkel geval zijn bepaalde verschillen alleen tekstueel weergegeven.

In hoofdstuk 2 zijn de resultaten beschreven. In het afsluitende hoofdstuk zijn conclusies geformuleerd.

2. Resultaten webenquête

Achtereenvolgens komen in dit hoofdstuk de volgende thema's aan de orde: profielkenmerken doelgroep, bekendheid met, motivatie voor deelname aan en taken bij Special Heroes, behoefte aan ondersteuning en tevredenheid daarover en opvattingen over de werking van Special Heroes.

2.1 Profielkenmerken

Om een beeld te krijgen van het profiel van de respondenten is gevraagd naar enkele achtergrondgegevens zoals regio, type & grootte van de organisatie, functie, tak van sport en het soort handicap waarop het aanbod is gericht.

2.1.1 Regio

Met behulp van negentien verschillende regionale projectleiders zijn de adressen verzameld van deelnemende sportaanbieders. Deze zijn verspreid over 21 door Special Heroes aangemerkte regio's. De regio-indeling is vooral gebaseerd op bestaande regio-indelingen in het speciaal onderwijs. Een herverdeling naar provincies laat zien dat in de noordelijke drie provincies slechts weinig sportaanbieders voor Special Heroes actief zijn (zie tabel 2.1). Dit komt waarschijnlijk doordat in die regio nog weinig scholen voor Special Heroes actief zijn. De provincie-herverdeling voor de andere regio's in het land is redelijk gelijk. In het zuiden zijn vooral de sportaanbieders in Noord-Brabant goed vertegenwoordigd bij Special Heroes. In het Westen geldt dat vooral voor Zuid-Holland.

Tabel 2.1 Sportaanbieders naar regio, steekproef en respons (in aantallen en procenten)

	Steekproef		Respons	
	n	%	n	%
	331	100	136	100
Noord	11	3	5	4
West	108	33	45	33
Oost	116	35	43	32
Zuid	96	29	43	32

Bron: MI, Vragenlijst Special Heroes sportaanbieders, 0-meting

Noord: Groningen, Friesland, Drenthe

West: Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht

Oost: Gelderland, Overijssel, Flevoland

Zuid: Zeeland, Noord-Brabant, Limburg

2.1.2 Type & grootte organisatie, functie, handicap

Van de 136 sportaanbieders die de enquête hebben ingevuld vertegenwoordigt 68 procent de sportvereniging en de overige 32 procent andersoortige organisaties zoals een stichting of een dansschool (zie tabel 2.2).

Ruim de helft van de enquêtes is ingevuld door trainers, instructeurs en docenten, ruim een derde door directie- of bestuursleden.

Twee derde van de organisaties heeft minimaal 250 leden of deelnemers (groot). Ruim een op vijf geeft aan een middelgrote organisatie te zijn met een ledenaantal van tussen de 100 en 250 sporters en de overige vijftien procent behoort met minder dan 100 leden/deelnemers tot de kleinere organisaties. Drie kwart van de sportaanbieders geeft aan leden of deelnemers te hebben met gedragsproblemen. Zeven tiende van de sportaanbieders zegt leden met een verstandelijke handicap te hebben. Bij 46 procent van de sportaanbieders behoren mensen met een lichamelijke handicap tot de leden/deelnemersgroep. De verenigingen die aangeven blinde of slechtziende leden (10%) of dove of slechthorende leden (10%) te hebben zijn beduidend in de minderheid.

Tabel 2.2 Achtergrondgegevens sportaanbieders (in aantallen en procenten)

	Totaal	Totaal
	n	%
	136	100
<i>Welk type sportorganisatie vertegenwoordigt u?</i>		
Sportvereniging	93	68
Overig (Stichting aangepaste sport/sport- of dansschool/ anders)	43	32
<i>Vanuit welk type functie binnen deze sportorganisatie vult u de vragenlijst in?</i>		
Directeur/bestuurslid/coördinator	47	35
Trainer/instructeur/docent	74	54
Beide	15	11
<i>Hoe groot is uw sportorganisatie?</i>		
Klein (0 < 100 leden/deelnemers)	21	15
Middelgroot (101 - 250 leden/deelnemers)	31	22
Groot (> 250 leden/deelnemers)	86	62
<i>Heeft uw sportorganisatie leden/deelnemers met één of meerdere handicaps?</i>		
Ja, met een lichamelijk handicap (bewegen)	62	46
Ja, met een verstandelijke handicap (begrijpen)	96	71
Ja, met een meervoudige handicap	34	25
Ja, met gedragsproblemen (ADHD, autisme)	100	74
Ja, met taal- en spraakmoeilijkheden	37	27
Ja, chronisch of langdurig zieken	22	16
Ja, blinden en slechtzienenden	13	10
Ja, doven en slechthorenden	14	10
Ja, anders	4	3
Nee	7	5
<i>Totaal aantal gehandicapten per vereniging</i>		
0-5	20	15
6-10	26	19
11-20	43	32
21 of meer	47	35

Bron: MI, Vragenlijst Special Heroeses sportaanbieders, 0-meting

Respondenten konden ook aangeven hoeveel gehandicapte leden zij hebben, uitgesplitst naar doelgroep. Dikwijls is het voor sportaanbieders lastig precieze aantallen te geven of uit te maken welke leden nu welke handicap hebben zonder leden met meerdere handicaps dubbel te tellen. Het beeld dat sportaanbieders hebben van hun leden hoeft ook niet overeen te komen met gangbare definities over handicaps. Zo kan het aantal gehandicapte leden bij sportaanbieders zowel onderschat als overschat worden. In het eerste geval onderkent een sportaanbieder een lid niet als zodanig. In het tweede geval beschouwt een sportaanbieder wellicht ten onrechte een lid als gehandicapt. Denkbaar is dat dit bij de doelgroep mensen met gedragsproblemen voorkomt. Voorop staat dat in deze rapportage het beeld van de sportaanbieder wordt gepresenteerd. Een poging om toch zicht te krijgen op de omvang van de doelgroepen bij deze sportaanbieders wijst er op dat 35 procent van de sportaanbieders meer dan twintig gehandicapte leden/deelnemers binnen de gelederen hebben (tabel 2.2). De doelgroep chronisch of langdurig zieken is, met een gemiddelde van 46, het sterkst vertegenwoordigd. Als echter de uitschieter binnen deze doelgroep naar boven (1 sportaanbieder met 820 leden) niet wordt meegerekend valt het gemiddelde toch wat lager uit dan voor de andere doelgroepen is berekend. Berekend over het door respondenten totaal opgegeven aantal gehandicapte leden maken mensen met een verstandelijke handicap (mediaan = 7), met gedragsproblemen (mediaan = 5) en chronisch zieken (mediaan = 5) verhoudingsgewijs de grootste doelgroep uit (dubbeltellingen niet uitgesloten) (niet in tabel).

2.1.3 Sportaanbod

De typen sport zijn in dit onderzoek onderverdeeld naar: 'Team', 'Solosporten' en 'Duosporten' (zie tabel 2.3). 'Team' spreekt voor zich, 'Solosporten' betreft sporten die men individueel kan beoefenen, zoals wandelen en zwemmen en 'Duosporten' betreft sporten die men met twee personen beoefent (o.a. judo en tennis).

Van de 136 sportaanbieders geven 56 respondenten aan een sport in teamverband aan te bieden, 52 een solosport en 47 een duosport. Van de teamsporten is (zaal)voetbal met zestien procent de meest aangeboden sport, gevolgd door (rolstoel)hockey (10%) en korfbal (7%). Bij de sporten die vallen onder de categorie 'solosport' scoort atletiek met 14 procent het hoogst. Daarna volgen aerobics/bewegen op muziek (11%), dans (10%) en fitness (10%). Een op de vijf sportaanbieders biedt judo aan en een vergelijkbaar aantal karate, (kick-)boksen en andere vecht- of verdedigingssporten tezamen.

Tot de groep 'anders namelijk' (categorie 'andere sport') behoort een mix van aangeboden sporten (multisport), biljart, circus, Club Extra en bijvoorbeeld Fitkids.

Tabel 2.3 Aangeboden sporttakken door sportaanbieders naar categorie (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

Team (n = 56)	%	Solosport (n = 52)	%	Duosport (n = 47)	%	Andere sport (n = 13)	%
Totaal	41	Totaal	39	Totaal	35	Totaal	10
Waterpolo		Atletiek	14	Judo	20	Anders, namelijk	8
Beachvolleybal		Aerobics/bewegen op muziek	11	Kickboksen	7	Duiksport	1
(Zaal)Voetbal	16	Fitness	10	Karate	7	Jeu de boules/petanque	-
(Rolstoel)Hockey	10	Danssport	10	Andere vechten/of verdedigingssport	6	Handboogschieten	-
Korfbal (Rolstoel)	7	Krachtsport	5	(Rolstoel)Tennis	5	Golf	-
Basketbal	4	Hardlopen/trimmen	5	Tafeltennis	4		
Honk- en softbal	1	Zwemmen	4	Boksen	3		
(Sledge)Hockey	1	Gymnastiek/turnen	3	Taekwondo	1		
Handbal	1	Roeien	1	(Dynamic)Tennis	1		
Goalbal	1	Wandelsport	1	Badminton	1		
Boccia	1	Paardensport	1	Squash	1		
(Zit)Volleybal	1	Mountainbike	1	Schermen	-		
		Handbike	1	Showdown	-		
		Survival	1				
		Kanovaren	-				
		Skiën/Snowboarden	-				
		Schaatsen	-				
		Skatesport	-				
		Wielrennen/(tandem)fietsen	-				
		Zeilen	-				

Special Heroes bezien vanuit sportaanbieders

Bron: MI, Vragenlijst Special Heroes sportaanbieders, 0-meting

Twee derde van de sportaanbieders geeft aan aparte groepen te hebben voor sporters met een handicap (zie tabel 2.4) en bijna de helft integreert de gehandicapte sporters met de niet-gehandicapte sporters. Als nader wordt gekeken naar type organisatie en categorie sport dan valt op dat van de sportaanbieders die aparte sportgroepen hebben bijna drie kwart van de sportaanbieders een vereniging betreft. 77 procent van de sportaanbieders die een teamsport aanbiedt heeft specifiek aanbod voor mensen met een handicap. Het geïntegreerd sporten vindt vooral plaats onder duosporten (80%) en veel minder onder teamsporten.

Tabel 2.4 Wijze van organisatie sportaanbod naar type organisatie en categorie sporttak (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

	Totaal (n=129)	Sport- vereniging (n=89)	Overig ² (n=40)	Team (n=53)	Solosport (n=49)	Duosport (n=44)	Andere sport (n=11)
Geïntegreerd met de reguliere sporters	48	45	55	23	55	80	27
We hebben aparte groepen voor sporters met een handicap	67	73	53	77	63	55	64
We richten ons met ons aanbod alleen op gehandicapte sporters	5	1	15	8	8	7	45
Anders	7	6	10	8	6	7	9

Bron: MI, Vragenlijst Special Heroes sportaanbieders, 0-meting

Gegeven antwoorden bij de antwoordcategorie 'Anders':

- Aangepast sporten wordt mogelijk opgezet
- Aparte training/wedstrijden en geïntegreerde evenementen
- Een speciaal G-judo lesuur, verder geïntegreerd met de reguliere sporters
- En op kinderen met een bewegingsachterstand
- Er zijn aparte groepen, echter proberen we iedereen dermate te begeleiden dat zij in de reguliere groepen geplaatst kunnen worden.
- Gecombineerd met stagiaires uit het reguliere onderwijs
- Hangt af van de locatie en de groepen die aangeleverd worden
- Via school
- Vooral invalide maar ook valide kinderen

² Type organisatie 'Overig' bestaat uit een Stichting aangepaste sport / Sport- of dansschool / Anders)

2.2 Programma Special Heroes

Bekendheid programma

Van de 93 sportverenigingen is drie kwart al gestart met de uitvoering van het project Special Heroes. Van de 43 overige sportaanbieders is ook al een geruime meerderheid (81%) met het project Special Heroes begonnen.

Bijna drie kwart van de sportaanbieders is bekend geworden met Special Heroes via de regionale projectleiders. Zestien procent is ermee bekend geraakt via (de vakleerkracht van) een school (zie tabel 2.5). Andere genoemde contacten zijn: Nelli Cooman Games, stichting Prisma, lokale (sport)servicepunten (Nijmegen, Breda) en andere vertegenwoordigers van Special Heroes.

Tabel 2.5 Wijze van bekendheid Special Heroes naar type organisatie (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

	Totaal (n=136)	Sportvereniging (n=93)	Overig (n=43)
Via de regionale projectleiders van Special Heroes	74	78	63
Via (de vakleerkracht van) een school	16	19	9
Via leden of medewerkers van onze sportorganisatie (coach, vrijwilliger, bestuurslid, etc.)	11	13	7
Anders	9	5	16
Via de sportbond	8	10	5
Via de gemeente	7	6	7
Via een combinatiefunctionaris	6	5	7
Via ouders/verzorgers van de (gehandicapte) sporter(s)	6	8	2
Via een andere sportorganisatie	3	3	2
Via de lokale of provinciale sportraad	2	3	-
Via (gehandicapte) sporters	2	2	2

Bron: MI, Vragenlijst Special Heroes sportaanbieders, 0-meting

Het overgrote deel (91%) van gehandicapte kinderen en jongeren waarvoor sportaanbieders in het kader van Special Heroes sportaanbod verzorgen, behoort tot het schooltype cluster 3³ (zie tabel 2.6). Ook bij de splitsing naar categorie sport (Team, Solosport, Duosport) heeft cluster 3 een zeer hoog percentage in vergelijking met de andere clusters. De vertegenwoordiging van cluster 1-, 2- en 4-leerlingen is vooralsnog groter bij organisatietype 'Overig' (Stichting aangepaste sport/sport- of dansschool/anders) dan bij de sportvereniging. Een en ander is te verklaren door het gegeven dat in 2010 al gestart is met een landelijk aanbod voor deze cluster 3-leerlingen. Het programma voor clusters 1-, 2- en 4-leerlingen is later gestart. Bij cluster 2 en 4 betreft het nog een pilot.

Tabel 2.6 Type leerlingen waarvoor aanbod wordt verzorgd in het kader van Special Heroes, naar type organisatie en categorie sporttak (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

	Totaal (n=136)	Sportvereniging (n=93)	Overig (n=43)	Team (n=56)	Solosport (n=52)	Duosport (n=47)	Andere sport (n=13)
Cluster 1	10	9	12	7	13	9	23
Cluster 2	10	6	19	7	12	13	31
Cluster 3	91	91	91	91	92	87	100
Cluster 4	57	54	63	59	54	53	54

Bron: MI, Vragenlijst Special Heroes sportaanbieders, 0-meting

Motief deelname

Als belangrijkste motief voor deelname aan Special Heroes wordt aangedragen dat sportaanbieders dit als hun maatschappelijke verantwoordelijkheid zien, althans dat vindt ongeveer de helft van de respondenten (zie tabel 2.7). Een splitsing naar grootte van de organisatie laat zien dat vooral middelgrote (101 - 250 leden/deelnemers) sportaanbieders hier belang aan hechten in vergelijking met kleine (0 < 100 leden/deelnemers) sportaanbieders, respectievelijk 58 en 45 procent.

Een op de vijf geeft als belangrijkste motief aan dat de doelgroep gehandicapten al tot de doelgroep behoort, waardoor deelname aan het programma een logisch gevolg is. Dat gaat vooral op voor grote (> 250 leden/deelnemers) sportaanbieders (24%).

Achttien procent van de sportaanbieders doet mee met het programma om leden/deelnemersgroei te bewerkstelligen. Opvallend gegeven daarbij is dat de uitvoerende

³ Cluster 3-scholen zijn scholen voor kinderen en jongeren met een lichamelijke en/of verstandelijke handicap, met een ernstige meervoudige handicap en chronisch zieke kinderen (Van Lindert & Van den Dool, 2011). Cluster 1 betreft scholen voor leerlingen met een visuele handicap, cluster 2 voor leerlingen met een auditieve handicap en cluster 4 voor leerlingen met gedragsproblemen.

kaderleden, zoals trainer/instructeurs (24%) hier in tegenstelling tot directieleden c.q. bestuursleden (13%) meer waarde aan lijken te hechten (zie tabel 2.7). Gelet op de grootte van de sportaanbieders scoren kleine organisaties hierop hoger (26%) dan middelgrote (16%) en grote (18%) organisaties.

Tabel 2.7 Belangrijkste motief om deel te nemen aan het programma Special Heroes naar type organisatie en functie (in procenten)

	Totaal (n=136)	Sport- vereniging (n=93)	Overig (n=43)	Directeur/ Bestuurslid/ Coördinator (n=47)	Trainer/ Instructeur/ Docent (n=74)	Beide (n=15)
Wij beschouwen dit als onze maatschappelijke verantwoordelijkheid	51	51	51	53	49	53
Sporters met een handicap behoren al tot onze doelgroep	21	23	16	21	22	13
Vergroot de kans op leden/deelnemersgroei	18	18	19	13	24	7
Anders, namelijk	6	4	9	6	3	20
Wens van de huidige (kader)leden/deelnemers	4	4	2	6	3	-
Draagt bij aan deskundigheidsbevordering	1	-	2	-	-	7
Stimulans van derden	-	-	-	-	-	-
Vanwege subsidie ter versterking van onze sportorganisatie	-	-	-	-	-	-

Bron: MI, Vragenlijst Special Heroes sportaanbieders, 0-meting

Het zijn vooral de trainers/instructeurs die bij de sportaanbieders verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de sportactiviteiten met betrekking tot Special Heroes (zie tabel 2.8). Bij twaalf procent van de sportaanbieders wordt ook de combinatiefunctionaris genoemd.

Tabel 2.8 Wie is/zijn binnen de sportorganisatie verantwoordelijk voor de uitvoering van sportactiviteiten met betrekking tot Special Heroes (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

	Totaal (n=136)	Sportverenigingen (n=93)	Overig (n=43)
(Een) trainer(s)/instructeur	85	81	93
(Een) vrijwilliger(s)	29	37	12
Een combinatiefunctionaris	12	13	9
(Een) ouder(s)/verzorger(s) van kinderen en jongeren met een handicap	5	6	2
Anders	8	9	7

Bron: MI, Vragenlijst Special Heroes sportaanbieders, 0-meting

Ongeveer een kwart van de sportaanbieders die deelnemen aan Special Heroes zegt geen aanpassingen in het sportaanbod te doen vanwege het werken met sporters met een handicap (zie tabel 2.9). Vooral het sporten in teamverband wordt ongewijzigd aangeboden (41%). De aanpassingen die wel zijn aangebracht in het kader van Special Heroes hebben voornamelijk betrekking op de groepsgrootte (40%) en de spelregels (35%). Bij ruim de helft van de overige sportaanbieders zijn de groepsgroottes aangepast, tegenover een derde van de verenigingen. Ook valt op dat bij duosporten 57 procent de groepsgrootte heeft aangepast.

Tabel 2.9 Aanpassingen sporttak naar type organisatie en categorie sporttak (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

	Totaal (n=136)	Sport- verenigingen (n=93)	Overig (n=43)	Team (n=56)	Solosport (n=52)	Duosport (n=47)	Andere sport (n=13)
Nee	26	32	14	41	21	15	23
Ja, met aangepast spelmateriaal	23	19	30	23	23	28	23
Ja, met aangepaste spelregels	35	33	37	41	21	45	23
Ja, met een aangepaste accommodatie-/veldgrootte	14	15	12	27	8	6	8
Ja, met aangepast groepsgrootte	40	33	53	25	46	57	54
Ja, met een aangepast aantal begeleiders	29	32	23	25	31	26	23
Ja, anders	18	13	28	5	25	19	38

Bron: MI, Vragenlijst Special Heroes sportaanbieders, 0-meting

Gegeven antwoorden bij de antwoordcategorie 'Ja, anders':

- Aangepast programma (7x)
- Aangepast op de deelnemers (3x)
- Ander niveau instructie (3x) en lichamelijk contact
- Aangepast aan de mogelijkheden van de school en de kinderen per groep en rekening houdend met de lesmethode van de vakdocent van de school
- Accenten in de les die inherent zijn m.b.t. de sport
- Alle lessen worden "tailor made" aangeboden, dus dit kan ook het reguliere lesaanbod zijn.
- Bieden eerste een clinic binnen, gaan dan naar buiten in onze accommodatie
- Grotere groepen dan in de dansschool, waardoor de lesinhoud ook wat aangepast moet worden
- Het verzorgen van atletieklessen op scholen
- In de sportzaal van de school
- In overleg met de vakdocent, zodat het werkplan niet in de verdrinking komt
- Oefenvormen is meer herhaling
- Tijdens de gymles+clinic

Na analyse van het type leerlingen blijkt dat bij leerlingen uit cluster 3 (ruim een kwart) en 4 (een op vijf) de minste aanpassingen worden gedaan (zie tabel 2.10). Bijna twee derde van sportaanbieders laat weten voor zowel cluster 1- als 2-leerlingen de groeps grootte aan te passen.

Tabel 2.10 Aanpassingen sporttak naar type leerling (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

	Cluster 1 (n=13)	Cluster 2 (n=14)	Cluster 3 (n=124)	Cluster 4 (n=77)
Nee	8	7	27	21
Ja, met aangepast spelmateriaal	8	21	25	22
Ja, met aangepaste spelregels	23	29	33	42
Ja, met aangepast groeps grootte	62	64	39	45
Ja, met een aangepast aantal begeleiders	38	29	28	30
Ja, anders	23	29	18	18

Bron: MI, Vragenlijst Special Heroes sportaanbieders, 0-meting

Ten aanzien van de uit te voeren taken binnen Special Heroes blijkt dat drie kwart van de sportaanbieders zich bezighoudt met het organiseren van clinics op scholen (zie tabel 2.11). 37 procent organiseert kennismakingsactiviteiten op de eigen sportaccommodatie en eenzelfde percentage organiseert daar wekelijks activiteiten voor kinderen en jongeren met een handicap.

Tabel 2.11 Taken binnen Special Heroes naar type organisatie (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

	Totaal (n=136)	Sport- verenigingen (n=93)	Overig (n=43)
Het organiseren van clinics op scholen	74	74	74
Het organiseren van kennismakingsactiviteiten voor kinderen en jongeren met een handicap (en hun ouders/verzorgers) op onze sportaccommodatie	37	38	35
Het wekelijks op onze sportaccommodatie organiseren van sport- en beweegactiviteiten voor kinderen en jongeren met een handicap (structureel aanbod)	37	33	44
Het (helpen) opzetten van een schoolsportclub/naschoolse sportaanbod op een school	10	10	12
Anders	8	10	5

Bron: MI, Vragenlijst Special Heroes sportaanbieders, 0-meting

Gegeven antwoorden bij de antwoordcategorie ‘Anders’:

- Dit was eenmalig 3 lessen geven
- Het geven van een aantal lessen in het gymlokaal van de school zelf en de kinderen daarna de mogelijkheid bieden bij onze vereniging te komen kijken/meedoen
- Introductie van een G-judogroep/ Kennismaken met dans op locatie (school)
- Open les op dansschool wel aangeboden, maar niemand kwam
- Wij doen daar nog niets aan omdat wij geen spelers hebben beneden de 18 jaar
- Ze trainen alleen
- Geen/nog niets/het project moet nog starten

Ruim tachtig procent van de sportaanbieders werkt tijdens het programma Special Heroes samen met de regionale projectleider van Special Heroes en meer dan de helft geeft aan met scholen samen te werken (zie tabel 2.12). Dat dit laatste percentage lager uitvalt, ligt mogelijk aan het feit dat nog niet alle sportaanbieders daadwerkelijk gestart zijn met het programma. Een andere verklaring kan zijn dat het contact over Special Heroes voornamelijk via de regionale projectleider loopt. Regionale projectleiders hebben ook de taak om te bemiddelen in de contacten tussen school en sportaanbieder.

Tabel 2.12 Samenwerking met anderen binnen Special Heroes naar type en grootte organisatie (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

	Totaal (n=136)	Sport- vereniging (n=93)	Overig (n=43)	Klein (0<100) (n=20)	Middelgroot (101-250) (n=31)	Groot (>250) (n=85)
Regionaal projectleider SH	82	83	81	75	87	82
Scholen	55	57	51	45	61	55
Gemeente(n)	21	23	19	20	26	20
Sportbond(en)	15	17	12	10	19	15
Combinatiefunctionaris(sen)	14	14	14	15	19	12
MEE Nederland	10	6	16	10	10	9
Revalidatiecentra	5	4	7	10	3	5
Anders	5	3	9	10	3	5
Andere, algemene gehandicapten sportorganisaties	4	4	2	5	3	4
De lokale en/of provinciale sportraad	2	3	-	-	3	2
De GGD	1	-	2	-	3	-
Andere reguliere sportorganisaties	1	1	2	5	-	1
(Sport)buurtwerk	-	-	-	-	-	-
Jeugdzorginstellingen	-	-	-	-	-	-

Bron: MI, Vragenlijst Special Heroes sportaanbieders, 0-meting

2.3 Ondersteuning

Vanuit de organisatie Special Heroes is men benieuwd naar de mate waarin bepaalde expertise al dan niet bij de sportaanbieders aanwezig is (zie tabel 2.13) en waar ondersteuningswensen liggen (zie tabel 2.14). Ook gaat het hier om het beeld dat sportaanbieders zelf hebben over hun eigen kennis en kunde. Mogelijk wijkt dit af van de ervaringen die andere partijen zoals ouders, scholen, regionaal projectleiders hebben met de deskundigheid van sportaanbieders ten aanzien van de doelgroep gehandicapten. De ervaringen van deze partijen staan hier echter niet centraal.

Deskundigheid doelgroepen

Ten aanzien van deskundigheid op het gebied van de diverse handicaps geeft het overgrote deel van de sportaanbieders aan om te kunnen gaan met kinderen en jongeren met een verstandelijke handicap (85%) en gedragsproblemen (81%). Het is opmerkelijk dat zo'n hoog percentage respondenten aangeeft voldoende te weten over kinderen met gedragsproblemen, te meer daar nog relatief weinig sportaanbieders met cluster 4 leerlingen werken. Het gaat hier niet om 'drukke' kinderen die je binnen het reguliere onderwijs aantreft, maar mogelijk is deze categorie wel dusdanig geïnterpreteerd. Met betrekking tot lichamelijk gehandicapten en meervoudig gehandicapten geven respectievelijk 66% en 50% van de respondenten aan hier deskundig in te zijn. Slechts een op de vijf heeft naar eigen inschatting voldoende expertise in huis om om te kunnen gaan met blinden en slechthorende kinderen en ongeveer een kwart van de sportaanbieders beschikt over voldoende kennis van doven en slechthorenden. Via Special Heroes zijn sportaanbieders nog niet veelvuldig met deze doelgroepen in aanraking gekomen, omdat deze projecten later zijn gestart. Bovendien speelt mee dat deze doelgroep veel minder groot is vergeleken met verstandelijk en lichamelijk gehandicapte kinderen en kinderen met gedragsproblemen. Hoewel de kennis van de ene handicap veel meer aanwezig is dan van de andere handicap, is de behoefte aan ondersteuning op dit vlak gelijk verdeeld: allemaal tussen de dertig en veertig procent (zie tabel 2.14). Er is overigens wel een verschil in ondersteuningswens tussen kleine en grote sportaanbieders. Kleine sportaanbieders, bestaande uit honderd of minder leden c.q. deelnemers, hebben ten aanzien van doelgroepen kennis meer behoefte aan ondersteuning dan middelgrote of grote sportaanbieders. Zo geeft 61 procent van de kleine sportaanbieders aan meer deskundigheid te willen ontwikkelen ten aanzien van sporters met een verstandelijke handicap tegen negentien procent van de middelgrote sportaanbieders en 36 procent van de grote sportaanbieders.

Kader en vrijwilligers

Een meerderheid van de sportaanbieders zegt te beschikken over voldoende kader om kinderen en jongeren met een handicap op te vangen, maar het aantal benodigde vrijwilligers voor vervoer en omkleden is bij slechts een kwart van de ontvangende sportpartijen voldoende (zie tabel 2.13). 37 procent zou graag meer ondersteuning krijgen ten aanzien van het kader en 54 procent ten aanzien van vrijwilligers voor vervoer en omkleden (zie tabel 2.14).

Aanpassingen vanwege doelgroepen

Overige sportaanbieders (stichtingen, dans- en sportscholen, etc.) zeggen relatief vaker dan reguliere sportverenigingen dat zij beschikken over aangepaste sportaccommodaties, materialen en -oefenstof. Ook hun wens om op deze thema's extra ondersteuning te krijgen is relatief iets groter dan de wens van sportverenigingen (zie tabel 2.14).

Subsidies en marketing

Het gros van de respondenten wil graag ondersteuning krijgen ten aanzien van subsidieaanvragen (83%) en communicatie- en marketingvraagstukken rondom gehandicapte kinderen en jongeren en hun ouders (69%).

Tabel 2.13 Aspecten die binnen de sportorganisatie aanwezig zijn naar type organisatie (in procenten)

	Totaal (n=136)	Sportvereniging (n= 93)	Overig (n=43)
Draagvlak bestuur / management	90	93	83
Deskundigheid ten aanzien van de omgang met			
Verstandelijk gehandicapte kinderen en jongeren	85	86	83
Kinderen en jongeren met gedragsproblemen	81	78	88
Lichamelijk gehandicapte kinderen en jongeren	66	59	81
Meervoudig gehandicapte kinderen en jongeren	50	48	55
Dove/slechthorende kinderen en jongeren	26	20	40
Blinde/slechtziende kinderen en jongeren	20	16	29
Kader en vrijwilligers			
Kader om deze doelgroepen op te vangen	71	76	62
Inzet van stagiaires/studenten ROC/ALO	41	40	43
Vrijwilligers ten behoeve van vervoer en omkleden	26	29	19
Aanpassingen vanwege doelgroepen			
Aangepaste oefenstof/spelregels	78	74	88
Aangepast spelmateriaal	55	51	64
Aangepaste accommodatie (bijv. voor rolstoelen)	35	30	45
Subsidie en marketing			
Communicatie en marketing rondom gehandicapte kinderen en jongeren en hun ouders	43	43	43
Kennis subsidieaanvragen	35	36	31
Anders, namelijk	4	3	5

Bron: MI, Vragenlijst Special Heroeses sportaanbieders, 0-meting

Tabel 2.14 Aspecten die binnen de sportorganisatie aan ondersteuning gewenst zijn naar type organisatie (in procenten)

	Totaal (n=136)	Sportvereniging (n= 93)	Overig (n=43)
Draagvlak bestuur / management	23	22	24
Deskundigheid ten aanzien van de omgang met			
Dove/slechthorende kinderen en jongeren	38	31	55
Verstandelijk gehandicapte kinderen en jongeren	36	33	42
Kinderen en jongeren met gedragsproblemen	36	29	52
Meervoudig gehandicapte kinderen en jongeren	33	28	45
Lichamelijk gehandicapte kinderen en jongeren	31	26	42
Blinde/slechtziende kinderen en jongeren	30	21	52
Kader en vrijwilligers			
Inzet van stagiaires/studenten ROC/ALO	55	53	61
Vrijwilligers ten behoeve van vervoer en omkleden	54	50	64
Kader om deze doelgroepen op te vangen	37	36	39
Aanpassingen vanwege doelgroepen			
Aangepast spelmateriaal	30	24	42
Aangepaste oefenstof/spelregels	22	19	27
Aangepaste accommodatie (bijv. voor rolstoelen)	22	19	27
Subsidie en marketing			
Kennis subsidieaanvragen	83	82	85
Communicatie en marketing rondom gehandicapte kinderen en jongeren en hun ouders	69	73	61
Anders, namelijk	3	1	6

Bron: MI, Vragenlijst Special Heroes sportaanbieders, 0-meting

2.3.1 Mate van tevredenheid ondersteuning

Op de vraag of de sportaanbieder wel eens ondersteuning van buitenaf heeft gekregen bij het opzetten van sportaanbod voor mensen met een handicap geeft 62 procent een bevestigend antwoord. Veertig procent daarvan kreeg die ondersteuning via Special Heroes en nog eens 24 procent zowel van Special Heroes als van een andere organisatie. De ondersteuning via Special Heroes bestaat doorgaans uit kennisoverdracht tijdens clinics op school ('training on the job'), themabijeenkomsten in de regio georganiseerd door regionale projectleiders en sportspecifieke bijeenkomsten georganiseerd door sportbonden in het kader van Special Heroes.

Respondenten reageren tamelijk positief op de vraag of de geboden ondersteuning vanuit Special Heroes naar tevredenheid was (zie tabel 2.15). Van de 24 sportaanbieders die 'training on the job', ook wel interne (bij)scholing hebben ontvangen, geeft drie kwart aan hierover tevreden en één kwart zeer tevreden te zijn. Ook de andere aangeboden ondersteuningsvormen scoren met ruim tachtig procent tevredenheid hoog.

Enkele respondenten hadden een neutrale mening over een extern gevolgde cursus of handleiding. Andere vormen van ondersteuning van Special Heroes ('Anders, namelijk') bestonden onder andere uit het helpen met opzetten van aanbod, het uitwisselen van ideeën en het in contact brengen met scholen.

Tabel 2.15 Wijze van ondersteuning Special Heroes en mate van tevredenheid hierover (in procenten)

	Zeer tevreden	Tevreden	Niet tevreden/ niet ontevreden
	%	%	%
'Training on the job' (intern, door bijvoorbeeld een vakleerkracht) (n=24)	25	75	-
Workshops (intern of extern) (n=27)	15	85	-
Opleiding en/of cursus (extern) (n=12)		83	17
Handleidingen (n=17)	6	82	12
Telefonische ondersteuning (n=31)	10	87	3
Anders, namelijk (n=11)	55	36	9

Bron: MI, Vragenlijst Special Heroes sportaanbieders, 0-meting

Ook de ondersteuning van andere organisaties is over het algemeen positief ontvangen (zie tabel 2.16). Voorbeelden die zijn aangehaald bij de categorie 'Anders, namelijk' betroffen eveneens hulp bij het opstarten van G-aanbod, het in contact komen met andere verenigingen en hulp bij PR-activiteiten.

Tabel 2.16 Wijze van ondersteuning andere organisaties en mate van tevredenheid hierover (in procenten)

	Zeer tevreden	Tevreden	Niet tevreden/niet ontevreden	(Zeer) Ontevreden
	%	%	%	%
'Training on the job' (n=23)	17	74	9	-
Workshops (n= 21)	24	71	-	5
Opleiding en/of cursus (n=24)	17	79	-	4
Handleidingen (n=23)	13	83	-	4
Telefonische ondersteuning (n=18)	11	78	11	-
Anders, namelijk (n=15)	60	27	13	-

Bron: MI, Vragenlijst Special Heroes sportaanbieders, 0-meting

Ruim twee vijfde van de betrokken sportaanbieders bij Special Heroes zou in de toekomst graag ondersteund worden door middel van workshops (zie tabel 2.17). Vooral onder trainers en instructeurs leeft die behoefte (49%). En ongeveer drie tiende van de respondenten ziet een externe opleiding of cursus wel zitten.

Tabel 2.17 Gewenste ondersteuning Special Heroes, naar type organisatie en functie (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

	Totaal (n=136)	Sport- vereniging (n=93)	Overig (n=43)	Directeur/ Bestuurslid/ Coördinator (n=47)	Trainer/ Instructeur/ Docent (n=74)	Beide (n=15)
D.m.v. workshops	43	44	40	32	49	47
D.m.v. opleiding en/of cursus	30	32	26	30	34	13
Anders	28	25	35	28	24	47
D.m.v. 'training on the job'	25	28	19	30	26	7
D.m.v. handleidingen	24	24	23	15	26	40
D.m.v. telefonische ondersteuning	4	4	5	9	3	-

Bron: MI, Vragenlijst Special Heroes sportaanbieders, 0-meting

Gegeven antwoorden bij de antwoordcategorie 'Anders':

- "Tailor made" on the spot en regelmatig overleg. Het laatste is voor beide partijen nuttig
- Behoud van de jongeren. Werven nieuwe jongeren (2x), meer op niveau de groepen in kunnen delen, begeleiding voor de nieuwe groep vinden
- Bekijken van mogelijkheden voor leerlingen ivm vervoer, lessen, prijsbepalingen enz.
- Blijvend contact met contactpersoon om vraag en aanbod af te blijven stemmen
- Concreet en praktisch op het veld
- Dat de vereniging over een gediplomeerde trainer kan gaan beschikken voor de G-groep.
- Directe ondersteuning regiocoach
- Meer ondersteuning in marketing
- Motiveren van ouders
- Ondersteuning bij begeleiding van de sporters
- Subsidies
- Uitvoering geven aan beloofd beleid!!! door projectleider SH (2x)
- Geen (15x)

2.4 Opvattingen over Special Heroes

Van de 136 sportaanbieders die aan dit onderzoek hebben meegewerkt vindt bijna de helft dat ze er goed (37%) dan wel zeer goed (11%) in slagen om leerlingen met een handicap door samenwerking met Special Heroes te stimuleren om gebruik te maken van hun sportaanbod (zie tabel 2.18). Zestien procent geeft aan er slecht (14%) tot zeer slecht (2%) in te slagen en ruim een op de tien moet het antwoord schuldig blijven.

Nadere analyse laat zien dat sportaanbieders die duosporten aanbieden relatief vaker aangeven dat zij hierin (zeer) goed slagen (54%) dan sportaanbieders van teamsporten (47%) en sportaanbieders van individuele sporten (solosport, 37%). Middelgrote sportaanbieders hebben met 58 procent ook een positiever beeld van de resultaten van Special Heroes tot nu toe in vergelijking met kleine (40%) en grote (46%) sportaanbieders.

Hoewel de absolute aantallen per cluster erg uiteenlopen kan op basis van percentages gesteld worden dat bij sportaanbieders die aanbod hebben voor cluster 2 er goed (50%) tot zeer goed (29%) in menen te slagen om dove en slechthorende leerlingen tot sporten aan te zetten. Voor 61 procent van de sportaanbieders die zich richten op blinden en slechtzienden (cluster 1) gaat dat ook op. De grootste groep sportaanbieders met aanbod voor cluster 3-leerlingen (lichamelijk, verstandelijk en meervoudig gehandicapten) oordeelt dat elf procent er zeer goed in slaagt deze doelgroep tot sporten te stimuleren. Ruim een derde acht ook goede zaken te hebben gedaan voor het bereiken van deze doelgroepen, maar bijna een kwart heeft een neutrale opvatting en zeventien procent oordeelt negatief.

Tabel 2.18 Opvatting over mate van slagen Special Heroes naar type en grootte organisatie, functie, sporttak en cluster (in procenten)

	(Zeer) goed	Neutraal	(Zeer) slecht	Weet niet
	%	%	%	%
Totaal (n=136)	47	24	16	12
Sportvereniging (n=93)	44	24	18	14
Overig (n=43)	56	26	11	7
Directeur/bestuurslid/coördinator (n=47)	49	21	13	17
Trainer/instructeur/docent (n=74)	48	28	16	8
Beide (n=15)	46	13	27	13
Team (n=56)	47	27	17	11
Solosport (n=52)	37	31	21	12
Duosport (n=47)	54	21	15	11
Andere sport (n=13)	61	15	15	8
Klein (0 < 100) (n=20)	40	40	5	15
Middelgroot (101 - 250) (n=31)	58	19	19	3
Groot (> 250) (n=85)	46	22	17	14
Cluster 1 (n=13)	61	8	23	8
Cluster 2 (n=14)	79	-	7	14
Cluster 3 (n=124)	48	23	17	11
Cluster 4 (n=27)	58	21	14	6

Bron: MI, Vragenlijst Special Heroes sportaanbieders, 0-meting

Om een beeld te krijgen van de opvattingen van betrokkenen bij Special Heroes vanuit de sport is aan hen een aantal stellingen voorgelegd (zie tabel 2.19). Bij de resultaten valt op dat het overgrote deel van mening is dat de clinics op scholen goed verlopen zijn. Ruim negentig procent is het eens (40%) tot helemaal eens (54%). Twee derde van de sportaanbieders vond de opkomst van leerlingen voldoende om de activiteiten binnen Special Heroes te kunnen uitvoeren, maar bijna een kwart was het (helemaal) oneens met de stelling. Later wordt bij deze stelling uitgebreider stilgestaan.

Met de stelling ten aanzien van de animo van ouders om hun kind lid te laten worden van de sportorganisatie was men het vooral oneens. Meer dan de helft van de respondenten vindt niet dat de animo van ouders groot is en slechts vijftien procent vond van wel. Vertegenwoordigers van de kleine sportaanbieders waren het het meest oneens met deze stelling (69%).

Bijna de helft (48%) is het eens met de stelling dat het moeilijk zal zijn om voldoende leerlingen te vinden om structureel aanbod op te zetten. De grote sportorganisaties zijn op dit terrein sceptischer dan de kleinere sportaanbieders.

Wat betreft het eventuele vervoersprobleem zijn de opvattingen verdeeld. Veertig procent van de sportaanbieders is het (helemaal) oneens met de stelling dat het vervoer van leerlingen naar de sportaccommodatie geen probleem is geweest. Eenzelfde groep meent dat die problemen er niet waren.

Tabel 2.19 Opvattingen ten aanzien van de resultaten van Special Heroes (in procenten)

	(Helemaal) eens	Niet eens/ niet oneens	(Helemaal) oneens
	%	%	%
De clinics op school zijn tot nu toe goed verlopen (n=112)	94	2	4
De opkomst van het aantal leerlingen op accommodatie/ complex van de sportorganisatie was tot nu toe voldoende voor de uitvoering van de activiteiten binnen het programma Special Heroes (n=108)	66	12	23
De animo van ouders om hun kind te stimuleren lid te worden van uw sportorganisatie is groot (n=102)	15	30	55
Het zal niet moeilijk zijn om voldoende leerlingen te vinden om een structureel aanbod bij onze sportorganisatie op te zetten (n=110)	29	23	48
Het vervoer van leerlingen naar onze sportaccommodatie is tot nu toe geen probleem geweest (n=101)	42	19	40

Bron: MI, Vragenlijst Special Heroes sportaanbieders, 0-meting

In tabel 2.20 zijn de gegevens over de stelling ten aanzien van de opkomst van leerlingen uitgesplitst naar type & grootte organisatie, functie en cluster. Daaruit blijkt dat kleine sportaanbieders verhoudingsgewijs minder problemen ervaren met de opkomst van leerlingen bij de Special Heroes activiteiten dan de (middel)grote sportaanbieders. Uit de analyse van type leerlingen blijkt dat het voor aanbieders van cluster 3- en 4-leerlingen iets minder gemakkelijk is om voor de activiteiten voldoende van deze leerlingen op de been te krijgen.

Tabel 2.20 Opvatting over voldoende opkomst van het aantal leerlingen naar type en grootte organisatie, functie en cluster (in procenten)

	(Helemaal) eens %	Niet eens/ niet oneens %	(Helemaal) oneens %
Totaal (n=108)	66	12	23
Sportvereniging (n=72)	66	14	21
Overig (n=36)	67	8	25
Directeur/bestuurslid/coördinator (n=34)	64	18	18
Trainer/instructeur/docent (n=62)	66	10	24
Beide (n=12)	67	8	25
Klein (0 < 100) (n=14)	71	7	21
Middelgroot (101 - 250) (n=29)	58	10	31
Groot (> 250) (n=65)	68	14	18
Cluster 1 (n=10)	80	10	10
Cluster 2 (n=12)	83	8	8
Cluster 3 (n=99)	65	12	22
Cluster 4 (n=64)	66	8	26

Bron: MI, Vragenlijst Special Heroes sportaanbieders, 0-meting

Zoals aangegeven zijn er verschillende ervaringen met het vervoeren van leerlingen naar de accommodatie. In tabel 2.21 zijn de verschillen in opvatting goed af te lezen, maar zelfs binnen de variabelen zijn grote verschillen te bespeuren.

Tabel 2.21 Opvatting over problemen met het vervoer naar de sportaccommodatie naar type en grootte organisatie, functie en cluster (in procenten)

	(Helemaal) eens %	Niet eens/ niet oneens %	(Helemaal) oneens %
Totaal (n=101)	42	19	40
Sportvereniging (n=71)	45	20	35
Overig (n=30)	33	17	50
Directeur/bestuurslid/coördinator (n=35)	43	20	37
Trainer/instructeur/docent (n=57)	47	16	37
Beide (n=9)	-	33	66
Klein (0 < 100) (n=10)	50	20	30
Middelgroot (101 - 250) (n=25)	28	20	52
Groot (> 250) (n=66)	45	18	37
Cluster 1 (n=11)	36	27	36
Cluster 2 (n=11)	36	27	36
Cluster 3 (n=95)	39	19	42
Cluster 4 (n=62)	40	16	44

Bron: MI, Vragenlijst Special Heroes sportaanbieders, 0-meting

Aan het einde van de vragenlijst werd de respondenten gevraagd een algemeen oordeel te geven over de samenwerking met het programma Special Heroes en de scholen (zie tabel 2.22).

Daaruit kwam naar voren dat ruim tachtig procent de samenwerking als goed (53%) tot zeer goed (28%) beoordeelt. Bijna een op de vijf sportaanbieders neemt een neutraal standpunt in en één procent beoordeelt de samenwerking als 'slecht'. Als gekeken wordt naar de grootte van de organisaties dan zijn de kleinste sportaanbieders het meest positief.

Tabel 2.22 Algemeen oordeel over samenwerking met het programma Special Heroes en de betreffende scholen tot nu toe naar type en grootte organisatie, functie en cluster (in procenten)

	(Zeer) goed %	Neutraal %	Slecht %
Totaal (n=136)	81	18	1
Sportvereniging (n=93)	81	18	1
Overig (n=43)	81	16	2
Directeur/bestuurslid/coördinator (n=47)	76	21	2
Trainer/instructeur/docent (n=74)	80	19	1
Beide (n=15)	100		
Klein (0 < 100) (n=20)	85	15	
Middelgroot (101 - 250) (n=31)	87	10	3
Groot (> 250) (n=85)	78	21	1
Cluster 1 (n=13)	85	15	
Cluster 2 (n=14)	93	7	
Cluster 3 (n=124)	81	18	2
Cluster 4 (n=77)	83	16	1

Bron: MI, Vragenlijst Special Heroes sportaanbieders, 0-meting

Een groot aantal sportaanbieders heeft een toelichting gegeven op de vraag hoe zij de samenwerking met Special Heroes waarderen (zie bijlage 2 voor een overzicht van de gegeven antwoorden). Ook in de open antwoorden zijn sportaanbieders over het algemeen positief gestemd over het programma Special Heroes. De samenwerking wordt als goed ervaren, de regionale projectleiders vindt men een aanwinst voor het programma, het contact met de vakleerkrachten verloopt prima. Ook geven sportaanbieders in hun antwoorden aan dat zij op de scholen goed zijn ontvangen en dat de leerlingen enthousiast meedoen aan de clinics. Sportaanbieders uiten in hun toelichting ook hier en daar hun zorgen over de doorstroom van de clinics naar het reguliere sportaanbod van de sportaanbieders. Sommige aanbieders pleiten ervoor dat de scholen leerlingen meer begeleiden om de overstap naar de sportaanbieder te maken. Sportaanbieders noemen ook praktische belemmeringen zoals vervoer, aansluiting van de clinics op school op de reguliere cursussen van de sportaanbieder en samenstelling van de groep.

3. Conclusies

In deze rapportage zijn de resultaten beschreven van een webenquête onder sportaanbieders die betrokken zijn bij de uitvoering van het programma Special Heroes op scholen voor het speciaal onderwijs en speciaal voortgezet onderwijs. Deze sportaanbieders zijn voor scholen de lokale samenwerkingspartners om de kennismakingslessen binnen de school vorm te geven.

Uiteindelijk is het de bedoeling dat de leerlingen, voor wie het mogelijk is, doorstromen naar een sportaanbieder bij hen in de buurt en daar hun sportdeelname continueren. Via een monitoring- en evaluatieonderzoek wordt bij scholen, leerlingen en regionaal projectleiders bijgehouden welke vorderingen het programma maakt in haar doelstelling gehandicapte leerlingen structureel tot sporten te bewegen. Met deze rapportage is specifiek ingezoomd op de ervaringen en verwachtingen van de sportaanbieders. Zij vervullen immers een belangrijke rol bij de totstandkoming van het sportaanbod voor de doelgroep. In dit hoofdstuk worden de belangrijkste conclusies geformuleerd.

Bekend met de doelgroep

Het onderzoek laat zien dat de sportaanbieders die betrokken worden bij Special Heroes op de een of andere manier al een verbintenis hebben met de doelgroep gehandicapten. Bijna allemaal hebben zij al gehandicapten of chronisch zieken onder hun sporters en hebben ze aanbod voor deze doelgroep, al dan niet geïntegreerd met de reguliere sporters. Enige nuancering is nogmaals op zijn plaats wat betreft het aanbod voor kinderen met gedragsproblemen, omdat de indruk bestaat dat de ernst van de handicap bij dit type leerlingen wordt onderschat en dus ook het aantal leden die daadwerkelijk tot deze doelgroep behoren.

Sommige aanbieders in het onderzoek zijn specifiek in het leven geroepen voor gehandicapte sporters. Bij de meeste aanbieders sporten de gehandicapten in aparte groepen. De sportaanbieders bieden diverse takken van sport aan, van voetbal tot (rolstoel)hockey en van bewegen op muziek tot fitness, precies zoals Special Heroes dat voor de leerlingen zou willen.

Regionale projectleider belangrijke rol

De sportaanbieders zijn goed bekend met Special Heroes. De rol van de regionale projectleiders komt hierbij goed tot zijn recht, aangezien zij de eerste contacten leggen met de sportaanbieders en voor de scholen bemiddelen bij de totstandkoming van de clinics en verdere samenwerking. Sportaanbieders zien hen dan ook meer als samenwerkingspartner dan de scholen waarop zij actief zijn.

Uitvoering vooral in cluster 3

Het zijn voornamelijk leerlingen van cluster 3-scholen en in mindere mate cluster 4-scholen waarvoor de sportaanbieders in het kader van Special Heroes op dit moment sportaanbod verzorgen. Dat is niet zo vreemd, aangezien zij getalsmatig de grootste doelgroepen vormen en het programma vooral bij cluster 3-scholen al wat langer loopt.

Maatschappelijke verantwoordelijkheid

Sportaanbieders doen vooral mee aan Special Heroes omdat zij dit als hun maatschappelijke verantwoordelijkheid beschouwen en niet zozeer vanwege een beoogde groei van het ledenbestand. Dat is mooi, aangezien het niet eenvoudig is om meteen een grote groep gehandicapte kinderen naar de sportaanbieder te trekken. Mogelijk hebben sportaanbieders hier

nog geen hoge verwachtingen van. Ten tijde van de webenquête organiseerden sportaanbieders vooral nog de clinics op scholen. De kans bestaat, dat als het programma een fase verder is, de activiteiten op de accommodatie van de sportaanbieder zich wat verder uitbreiden.

Positief over eigen kennis en kunde

Sportaanbieders hebben zelf een positief beeld van de expertise die zij in huis hebben met betrekking tot de omgang met de doelgroep waar het bij Special Heroes om draait. Waarschijnlijk vanwege het nog beperkte aantal projecten in cluster 1 en 2 en vanwege de geringere omvang van de groep visueel en auditief gehandicapte kinderen in de samenleving, schatten sportaanbieders op dit vlak hun kennis echter wat minder groot in. Sportaanbieders hebben over het algemeen nog niet veel te maken met deze doelgroep. Sportaanbieders geven aan dat onvoldoende vrijwilligers voor vervoer en omkleden beschikbaar zijn. Ook is er onvoldoende kennis in huis over subsidieaanvragen en communicatie rondom de doelgroep en hun ouders. Ten aanzien van deze aspecten is de ondersteuningsbehoefte bij sportaanbieders groot. Ook uit onderzoek onder sportbonden blijkt dat kennis over waar en hoe de doelgroep te bereiken is, beperkt aanwezig is en dat men daarbij ondersteuning wenst (Notté, Van Kalmthout en Van Lindert, 2011). In samenwerking met NOC*NSF en de sportbonden voorziet Special Heroes inmiddels in ondersteuning voor sportaanbieders die meewerken aan het programma. Een groot deel van de sportaanbieders heeft daar al van kunnen proeven. Deels zit het verweven in de opzet van de binnenschoolse kennismakingslessen, waarbij de vakleerkracht en trainer leren van elkaars deskundigheid ('training on the job'). Daarnaast organiseren regionale projectleiders gemiddeld twee keer per jaar een themabijeenkomst, waaraan sportaanbieders kunnen deelnemen. Via de eigen sportbond kan een sportaanbieder sportspecifieke ondersteuning krijgen bij het opzetten van sportaanbod voor de doelgroep. Sportaanbieders zijn over het algemeen tevreden over de ondersteuning die zij van Special Heroes hebben gekregen, dit geldt eveneens voor de ondersteuning die zij elders hebben ontvangen. Dat sportaanbieders zich nog niet helemaal zeker voelen over het bieden van gehandicaptensport, blijkt uit het feit dat er vraag is naar ondersteuning in de toekomst. Dit leeft vooral onder trainers en instructeurs.

Positief over clinics, bezorgd over doorstroming

Bijna de helft van de sportaanbieders is van mening dat zij er goed in slaagt om leerlingen met een handicap gebruik te laten maken van hun sportaanbod. Zij zijn vooral enthousiast over de clinics. Over de opkomst van leerlingen op de accommodatie zijn ze nog iets minder positief gestemd. Hier gaat het dan ook om de tweede en derde fase van Special Heroes waarbij de doorstroming van binnenschools naar buitenschools aanbod wordt nagestreefd. Klaarblijkelijk wordt verwacht dat het nog niet zo eenvoudig is om voldoende leerlingen te bewegen in de richting van de sportaanbieder. Wellicht is een deel van de verklaring te vinden in het feit dat ten tijde van de webenquête veel projecten nog in de eerste fase (binnenschools programma) actief waren en de doorstromingsfase dus nog niet aan de orde is en dat sportaanbieders de animo van ouders om hun kind te stimuleren om lid te worden van de aanbieder laag inschatten. Dit laatste wordt ook aangegeven door scholen en regionaal projectleiders, blijkt uit ander lopend onderzoek in het kader van Special Heroes. Het vinden van voldoende leerlingen om structureel aanbod op te zetten bij de sportaanbieders wordt door bijna de helft als een moeilijke opgave benoemd.

Samenwerking positief ervaren

Ondanks het feit dat sportaanbieders nog onzeker zijn over de gewenste doorstroming naar hun accommodatie, zijn ze wel positief gestemd over de samenwerking met het programma Special Heroeses.

Algemene conclusie

Over het algemeen kan geconcludeerd worden dat Special Heroeses bij sportaanbieders enthousiast wordt ontvangen. De formule waarbij de regionale projectleider als intermediair optreedt bij het tot stand brengen van de samenwerking tussen school en sportaanbieder oogst waardering. De sportaanbieders zijn tevreden over de clinics die zij op scholen hebben verzorgd. Een punt van aandacht is de doorstroming van leerlingen van deze activiteiten naar het deelnemen aan activiteiten op de accommodatie van de sportaanbieder. Het is niet mogelijk om op basis van deze peiling (dit is immers een 0-meting) uitspraken te doen over de mate waarin Special Heroeses erin slaagt dit te realiseren. Bij een vervolgmeting onder sportaanbieders kan specifiek op deze vraag worden ingegaan. Dit proces heeft ook tijd nodig: tijd voor scholen om het programma structureel in te bedden en leerlingen voor te bereiden op het sporten in de vrije tijd. Tijd voor leerlingen en hun ouders om zich te oriënteren op de verschillende sportmogelijkheden die hen worden aangeboden en vervolgens bij hen in de buurt te sporten. Tijd voor sportaanbieders om het sportaanbod aantrekkelijk te maken voor de leerlingen in het speciaal onderwijs.

Literatuur

Lindert, C. van en Dool, R. van den (2011). *Monitor Special Heroes in cluster 3. Startsituatie van deelnemende cluster 3-scholen en hun leerlingen*. W.J.H. Mulier Instituut, Den Bosch/ Arko Sports Media, Nieuwegein.

Notté, R., Kalmthout, J. van, Lindert, C. van (2011). *Monitor Integratie van Gehandicaptensport binnen reguliere sportbonden*. Onderzoek naar de ervaringen van sportbonden bij de integratie van sport voor mensen met een handicap. W.J.H. Mulier Instituut, Den Bosch/ Arko Sports Media, Nieuwegein.

Verduin, A. (2012). *Special Heroes in uitvoering*. Kwalitatief onderzoek naar de uitvoering van het sportstimuleringsprogramma Special Heroes voor cluster 3-onderwijs. Afstudeerscriptie. Mulier Instituut: Utrecht.

Bijlage 1. Vragenlijst sportaanbieders, nulmeting

“Meting sportaanbieders”

Geachte heer/mevrouw,

Welkom bij de vragenlijst *Monitor Special Heroes, "meting sportaanbieders"*. Alle contactpersonen van sportaanbieders die via een school voor het speciaal (voortgezet) onderwijs meewerken aan Special Heroes zijn uitgenodigd voor deze webenquête. De uitvoering van dit onderzoek is in handen van het Mulier Instituut te Utrecht. Deze vragenlijst bevat 28 vragen die u worden voorgelegd om inzicht te krijgen in de stand van zaken met betrekking tot het sport- en beweegaanbod voor kinderen en jongeren met een handicap bij uw sportorganisatie en met betrekking tot uw verwachtingen ten aanzien van de samenwerking met Special Heroes. Ook gaan enkele vragen over uw sportorganisatie, bijvoorbeeld met betrekking tot uw leden-/deelnemersprofiel. Wij vragen u om de vragenlijst zelf in te vullen, maar u kunt natuurlijk andere personen binnen uw sportorganisatie raadplegen wanneer nodig. Het invullen kost ongeveer 15 minuten.

De meeste vragen hebben vaste antwoordcategorieën. U kunt uw keuze aangeven door het hokje dat correspondeert met het gewenste antwoord aan te vinken. U mag slechts één antwoord aanvinken, tenzij anders aangegeven in de vraagstelling. Open vragen kunnen beantwoord worden in de daarvoor bestemde blokken. Wij garanderen u dat het onderzoek volledig anoniem is. U kunt uw vragenlijst te allen tijde afbreken om deze op een later tijdstip af te ronden. Gelieve deze vragenlijst voor 1 november 2011 volledig in te vullen en aan ons te retourneren. Alvast hartelijk dank voor uw medewerking.

Met vriendelijke groet,

Astrid Cevaal
Mulier Instituut

Klik [hier](#) <programmeer link naar vraag 1> om verder te gaan.

Algemeen

---

1. Welk type sportorganisatie vertegenwoordigt u?

- Sportvereniging
- Stichting aangepaste sport
- Sportschool (fitness)
- Dansschool
- Manege
- Anders, namelijk

2. Vanuit welk type functie binnen deze sportorganisatie vult u de vragenlijst in?

- Directeur/eigenaar/manager
- Bestuurslid
- Trainer, instructeur, docent
- Directeur/manager/eigenaar én trainer, instructeur/docent,
- Anders, namelijk

3. Welke sporttakken biedt uw sportorganisatie aan?

Het gaat hier om de sporttak die uw sportorganisatie in het algemeen aanbiedt, niet alleen voor kinderen en jongeren met een handicap. Meer antwoorden mogelijk.

☐ Aerobics/bewegen op muziek	☐ (Sledge) Hockey	☐ Skiën/Snowboarden
☐ Atletiek	☐ (Rolstoel) Hockey	☐ Squash
☐ Badminton	☐ Honk- en softball	☐ Survival
☐ (Rolstoel) Basketball	☐ Jeu de boules/ Petanque	☐ Taekwondo
☐ Beachvolleybal	☐ Judo	☐ Tafeltennis
☐ Boccia	☐ Kanovaren	☐ (Dynamic) Tennis
☐ Boksen	☐ Karate	☐ (Rolstoel) Tennis
☐ Danssport	☐ Kickboksen	☐ (Zaal) Voetbal
☐ Duiksport	☐ Korfbal	☐ (Zit) Volleybal
☐ Fitness	☐ Krachtsport	☐ Wandelsport
☐ Goalbal	☐ Mountainbike	☐ Waterpolo
☐ Golf	☐ Paardensport	☐ Wielrennen/(tandem) fietsen
☐ Gymnastiek/turnen	☐ Roeien	☐ Zeilen
☐ Handbal	☐ Schaatsen	☐ Zwemmen
☐ Handbike	☐ Schermen	☐ Anders, namelijk
☐ Handboogschieten	☐ Showdown	
☐ Hardlopen/trimmen	☐ Skatesport/ Skeeleren	

4. Heeft uw sportorganisatie leden/deelnemers met één of meerdere handicaps? *Meer antwoorden mogelijk.*

- Ja, met een **lichamelijke** handicap (bewegen)
- Ja, met een **verstandelijke** handicap (begrijpen)
- Ja, met een **meervoudige** handicap
- Ja, met gedragsproblemen (ADHD, Autisme)
- Ja, met taal- en spraakmoeilijkheden
- Ja, chronisch of langdurig zieken
- Ja, blinden en slechtzienden
- Ja, doven en slechthorenden
- Ja, anders
- Nee

- 5. Kunt u bij de gegeven antwoorden bij vraag 4 de aantallen vermelden en de aantallen uitsplitsen naar jeugd en volwassenen? Een schatting volstaat, echter leden/deelnemers niet dubbel tellen s.v.p.**

Handicap	Aantal 0- t/m 17-jarigen	Aantal 18+	Totaal aantal
Lichamelijke handicap			
Verstandelijke handicap			
Meervoudige handicap			
Gedragsproblemen (ADHD, Autisme)			
Taal- en spraakmoeilijkheden			
Chronisch of langdurig ziek			
Blind- en slechtziend			
Doof en slechthorend			
Anders, namelijk			

- 6. Hoe is het sportaanbod voor mensen met een handicap binnen uw sportorganisatie georganiseerd? Meer antwoorden mogelijk.**

- Geïntegreerd met de reguliere sporters
- We hebben aparte groepen voor sporters met een handicap
- We richten ons met ons aanbod alleen op gehandicapte sporters
- Anders, namelijk

Special Heroes

---

7. Op welke manier bent u bekend geraakt met het programma Special Heroes? *Meer antwoorden mogelijk*

- Via de regionale projectleiders van Special Heroes
- Via (de vakleerkracht van) een school
- Via de sportbond
- Via de gemeente
- Via de lokale of provinciale sportraad
- Via een combinatiefunctionaris
- Via een andere sportorganisatie
- Via leden of medewerkers van onze sportorganisatie (coach, vrijwilliger, bestuurslid, etc.)
- Via (gehandicapte) sporters
- Via ouders/verzorgers van de (gehandicapte) sporter(s)?
- Anders, namelijk

8. Is uw sportorganisatie met de uitvoering van het project Special Heroes gestart?

- Ja
- Nee, maar wel binnenkort

9. Voor welke type leerlingen verzorgt uw sportorganisatie het Special Heroeses aanbod? *Meer antwoorden mogelijk*

- Blinde en slechtziende leerlingen
- Dove en slechthorende leerlingen
- Leerlingen met een lichamelijke handicap
- Leerlingen met een verstandelijke handicap
- Leerlingen met een meervoudige handicap
- Leerlingen met gedragsproblemen

10. Wat is het belangrijkste motief voor uw sportorganisatie om deel te nemen aan het programma Special Heroeses?

- Het vergroot de kans op leden/deelnemersgroei
- Sporters met een handicap behoren al tot de doelgroep van onze sportorganisatie.
- Het is een wens van de huidige (kader)leden/deelnemers
- Het is een stimulans van derden (zoals een sportbond)
- Wij beschouwen dit als onze maatschappelijke verantwoordelijkheid
- Vanwege subsidie ter versterking van onze sportorganisatie
- Het draagt bij aan deskundigheidsbevordering van kaderleden, medewerkers en vrijwilligers
- Anders, namelijk

Activiteiten

---

11. Wie is/zijn binnen uw sportsportorganisatie verantwoordelijk voor de uitvoering van sportactiviteiten met betrekking tot Special Heroes?

Meer antwoorden mogelijk.

- (Een) trainer(s)/instructeur(s)
- (Een) vrijwilliger(s)
- Een combinatiefunctionaris
- (Een) ouder(s)/verzorger(s) van kinderen en jongeren met een handicap
- Anders, namelijk

12. Biedt u uw sporttak(ken) binnen het programma Special Heroes in aangepaste vorm aan? *Meer antwoorden mogelijk.*

- Nee
- Ja, met aangepast spelmateriaal
- Ja, met aangepaste spelregels
- Ja, met een aangepaste accommodatie-/veldgrootte
- Ja, met aangepaste groepsgrootte
- Ja, met een aangepast aantal begeleiders
- Ja, anders, namelijk

13. Welke van de volgende taken voert uw sportorganisatie uit binnen het programma Special Heroes? Meer antwoorden mogelijk.

- Het organiseren van clinics op scholen
- Het organiseren van kennismakingsactiviteiten voor kinderen en jongeren met een handicap (en hun ouders/verzorgers) op onze sportaccommodatie (bijeenkomsten, demonstraties, open-dagen, proefperiode lidmaatschap, etc.)
- Het wekelijks op onze sportaccommodatie organiseren van sport- en beweegactiviteiten voor kinderen en jongeren met een handicap (structureel aanbod)
- Het (helpen) opzetten van een schoolsportclub/naschoolse sportaanbod op een school
- Anders, namelijk

Samenwerking/Ondersteuning

---

14. Met wie of welke organisaties werkt u samen bij de opzet en uitvoer(ing) van het programma Special Heroes bij uw sportorganisatie? *Meer antwoorden mogelijk.*

- Regionaal projectleider Special Heroes
- Combinatiefunctionaris(sen)
- Gemeente(n)
- (Sport)buurtwerk
- Scholen
- Sportbond(en)
- De lokale en/of provinciale sportraad
- De Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD)
- Andere reguliere sportorganisaties
- Andere, algemene gehandicaptensportorganisaties
- Revalidatiecentra
- Jeugdzorginstelling
- MEE Nederland (voorheen Sociaal Pedagogische Dienst)
- Anders, namelijk

15. Kunt u aan de hand van onderstaande aspecten aangeven in hoeverre uw sportorganisatie in staat is om de doelgroep kinderen en jongeren met een handicap te bedienen? *U kunt per aspect aankruisen of het wel of niet aanwezig is en of er specifieke ondersteuning bij gewenst is.*

	Aanwezig		Ondersteuning gewenst	
	Ja	Nee	Ja	Nee
Draagvlak bestuur/ management	☐	☐	☐	☐
Deskundigheid om met blinde/slechtziende kinderen en jongeren om te gaan	☐	☐	☐	☐
Deskundigheid om met dove/slechthorende kinderen en jongeren om te gaan	☐	☐	☐	☐
Deskundigheid om met kinderen en jongeren met een lichamelijke handicap om te gaan	☐	☐	☐	☐
Deskundigheid om met kinderen en jongeren met een verstandelijke handicap om te gaan	☐	☐	☐	☐
Deskundigheid om met kinderen en jongeren met een meervoudige handicap om te gaan	☐	☐	☐	☐
Deskundigheid om met kinderen en jongeren met gedragsproblemen om te gaan	☐	☐	☐	☐
Kader om deze doelgroepen op te vangen	☐	☐	☐	☐
Vrijwilligers ten behoeve van vervoer en omkleden	☐	☐	☐	☐
Inzet van stagiaires/studenten ROC/ALO	☐	☐	☐	☐
Aangepaste accommodatie (bijv. voor rolstoelen)	☐	☐	☐	☐
Aangepast spelmateriaal	☐	☐	☐	☐
Aangepaste oefenstof/spelregels	☐	☐	☐	☐
Kennis subsidieaanvragen	☐	☐	☐	☐
Communicatie en marketing rondom gehandicapte kinderen en jongeren en hun ouders	☐	☐	☐	☐
Anders, namelijk	☐	☐	☐	☐

16. Heeft uw sportorganisatie wel eens ondersteuning van buitenaf gekregen bij het opzetten van een sportaanbod voor mensen met een handicap? *Meer antwoorden mogelijk.*

- Nee
- Ja, ondersteuning van Special Heroes
- Ja, ondersteuning van (een) andere organisatie (s)
- Ja, van zowel Special Heroes als van (een) andere organisatie (s)

17. Hoe heeft de ondersteuning van Special Heroes vorm gekregen en hoe tevreden was uw sportorganisatie daarmee? *Meer antwoorden mogelijk.*

	Zeervredend	Tevreden	Niet tevreden/ niet ontevreden	Ontevreden	Zeervredend	N.v.t./ Weet niet
'Training on the job' (intern, door bijvoorbeeld een vakleerkracht)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Workshops (intern of extern)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Opleiding en/of cursus (extern)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Handleidingen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Telefonische ondersteuning	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Anders, namelijk	☐	☐	☐	☐	☐	☐

18. Hoe heeft de ondersteuning van andere organisaties vorm gekregen en hoe tevreden was uw sportorganisatie daarmee? *Meer antwoorden mogelijk.*

	Zeervrededen	Tevrededen	Niet tevrededen/ niet ontevrededen	Ontevrededen	Zeervrededen	N.v.t./ Weet niet
'Training on the job' (intern, door bijvoorbeeld een vakleerkracht)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Workshops (intern of extern)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Opleiding en/of cursus (extern)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Handleidingen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Telefonische ondersteuning	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Anders, namelijk	☐	☐	☐	☐	☐	☐

19. Op welke wijze zou uw sportorganisatie ten aanzien van Special Heroes meer ondersteuning willen krijgen? *Meer antwoorden mogelijk*

- D.m.v. 'training on the job' (intern, door bijvoorbeeld een vakleerkracht)
- D.m.v. workshops (intern of extern)
- D.m.v. opleiding en/of cursus (extern)
- D.m.v. handleidingen
- D.m.v. telefonische ondersteuning
- Anders, namelijk

20. In hoeverre slaagt u er tot nu toe in om leerlingen met een handicap door samenwerking met Special Heroes te stimuleren om gebruik te maken van uw sportaanbod?

- Zeer goed
- Goed
- Neutraal
- Slecht
- Zeer slecht
- Weet niet

21. In hoeverre bent u het eens met onderstaande stellingen?

	Helemaal eens	Eens	Niet eens/niet oneens	Oneens	Helemaal oneens	N.v.t./ weet niet
De clinics op school zijn tot nu toe goed verlopen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De opkomst van het aantal leerlingen op accommodatie/complex van de sportorganisatie was tot nu toe voldoende voor de uitvoering van de activiteiten binnen het programma Special Heroes	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De animo van ouders om hun kind te stimuleren lid te worden van uw sportorganisatie is groot	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het zal niet moeilijk zijn om voldoende leerlingen te vinden om een structureel aanbod bij onze sportorganisatie op te zetten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het vervoer van leerlingen naar onze sportaccommodatie is tot nu toe geen probleem geweest	☐	☐	☐	☐	☐	☐

22. Wat is uw algemene oordeel over de samenwerking met het programma Special Heroes en de betreffende scholen tot nu toe? *Licht uw antwoord in het blok eronder toe.*

- Zeer goed
- Goed
- Neutraal
- Slecht
- Zeer slecht

Overig

---

23. Waar is uw sportorganisatie gevestigd?

Straat:

Plaats:

24. Heeft uw sportorganisatie een eigen sportaccommodatie? *De term 'eigen' is ruim geïnterpreteerd. Ook wanneer de voorzieningen waarvan de sportorganisatie gebruik maakt niet in eigendom zijn bij de sportorganisatie, maar zij wel verantwoordelijk is voor het dagelijkse beheer en onderhoud ervan, is er sprake van een eigen sportaccommodatie.*

- Ja
- Min of meer, onze sportorganisatie deelt haar voorzieningen met een (of meer) andere sportorganisaties
- Nee

25. Beschikt uw sportorganisatie over een eigen kantine?

De term 'eigen' is ruim geïnterpreteerd. Ook wanneer de kantine waarvan de sportorganisatie gebruik maakt niet in eigendom is bij de sportorganisatie, maar zij wel verantwoordelijk is voor het dagelijkse beheer en onderhoud ervan, is er sprake van een eigen kantine.

- Ja
- Min of meer, onze sportorganisatie deelt haar kantine met een (of meer) andere sportorganisaties
- Nee

26. Hoeveel leden/deelnemers heeft uw sportorganisatie in totaal (inclusief leden/deelnemers met een handicap)? *Deze vraag graag zo precies mogelijk beantwoorden. D.w.z. geen percentages geven, maar aantallen. Een schatting volstaat.*

Sportende leden/deelnemers .....

Niet-sportende leden/deelnemers .....

Totaal aantal leden/deelnemers .....

27. Hoe groot is uw sportorganisatie?

- Klein (0 < 100 leden/deelnemers)
- Middelgroot (101 – 250 leden/deelnemers)
- Groot (> 250 leden/deelnemers)

28. Hoe is het leden-/deelnemersbestand van uw sportorganisatie opgebouwd? *Deze vraag graag zo precies mogelijk beantwoorden. D.w.z. geen percentages geven, maar aantallen. Een schatting volstaat.*

0 t/m 12 jaar .....

13 t/m 17 jaar: .....

18 t/m 44 jaar: .....

45 t/m 64 jaar: .....

65 jaar en ouder: .....

Totaal: .....

29. Wat is de verdeling naar geslacht van uw leden/deelnemers? *Deze vraag graag zo precies mogelijk beantwoorden. D.w.z. geen percentages geven, maar aantallen. Een schatting volstaat.*

Man: .....

Vrouw: .....

Totaal: .....

Einde van de vragenlijst
Nogmaals hartelijk dank voor uw medewerking!

Bijlage 2. Open antwoorden samenwerking Special Heroes

- Heldere communicatie, duidelijke afspraken op papier, goede samenwerking en enthousiaste medewerkers (33x).
- Het project op school is goed verlopen (8x)
- Gemotiveerde en enthousiaste functionarissen (4x).
- Samenwerking met de begeleiders van de school als de regiocoördinator van Special Heroes liep uitstekend (4x).
- De samenwerking met Special Heroes en de scholen is goed maar de bereidwilligheid van ouders is niet erg groot (4x).
- Tot nog toe alleen de Olympiade in Dordrecht georganiseerd, in goede samenwerking!
- Bedoeling van clinic op school was ook om aanwas te krijgen via deze school voor onze afdeling g- voetbal.
- Er is weinig begeleiding vanuit Special Heroes voor het gedeelte sportstimulering. Als de insteek is dat leerlingen uiteindelijk lid worden van een vereniging, moet er vanuit Special Heroes meer begeleiding zijn om er voor te zorgen dat die leerlingen na onze clinics ook daar terecht komen en daar blijven.
- We werken samen met een school.
- Goede opzet, voldoende begeleiding.
- We hebben al in diverse organisaties met de regiocoördinator samengewerkt. Deze samenwerking werkt prima en de projecten slagen telkens (met soms een ander doel). De organisatie en overleggen verlopen prima. De naam Special Heroes is voor ons de 3e naam met het zelfde gezicht en opzet van project. De basis is altijd goed geweest. Landelijke bekendheid project levert (tot nu toe) nog geen extra resultaat maar kan goed zijn voor de toekomst. Wij blijven graag dit soort projecten doen als vereniging
- Wij zijn op alle drie scholen goed ontvangen en hebben op een prettige manier samen gewerkt met de docenten.
- Er is wel contact maar scholen hebben ook duidelijk eigen agenda
- Vakbekwame werknemers van Special Heroes en de link met de scholen. Duidelijk in afspraken.
- De samenwerking met Special Heroes vind ik zeer plezierig verlopen. De mensen op locatie zijn nauw betrokken en zijn een steun tijdens de clinics. Vanuit de organisatie wordt goed gekeken naar locaties voor ons aanbod.
- Ze geven me genoeg info over de handicap van een leerling.
- Geen idee in hoeverre Special Heroes heeft bijgedragen aan ons aanbod en eventueel nog zou kunnen doen.
- Wisselwerking met de vakdocent is heel goed. We bespreken de leerlingen en dat wat we met de leerlingen doen.
- Het project Special Heroes op de school in Veghel is prima verlopen. Het uiteindelijke resultaat voor de voetbalclub was gering.
- Hoor tot nu toe alleen maar positieve geluiden.
- Steeds beter en frequenter contact tussen directieleden van scholen, vakleerkrachten, interne begeleiders etc.
- Wat ze zeggen doen ze ook. Maar wat extra begeleiding, workshops etc. om meer te weten te komen over deze speciale doelgroep zou niet verkeerd zijn.
- De aanzet was goed opgezet (2x).
- Erg fijne samenwerking tussen de docenten onderling, altijd vrolijke kinderen! Een genot! (2x)
- Prima contacten en afstemming. Ruimte om te kijken naar eigen sportkaders. Aanbod voor bijscholing e.d. prima aanwezig. Informatie voorziening vanuit Special Heroes is ruim voldoende.
- De school in Ede geeft ondersteuning en één van de docenten helpt mee tijdens de les. Het is allen jammer dat zo weinig scholen er niets van willen weten. Wij werken op dit moment maar met één school samen. We zijn alle scholen in de buurt langs gegaan en hebben daar ook een poster afgeven, geen reacties tot nu toe gehad.
- De scholen zijn geïnteresseerd in het programma en geven uiteindelijk aan dat ze erg tevreden zijn met de lessen en ondersteuning.
- Ik heb op één school 2x een project gedraaid, maar het heeft niet mijn affiniteit.
- Het afgelopen schooljaar hebben we voor het eerst meegedaan. Zowel de lessen op de school zelf als tijdens de sportdag waren wat ons betreft geslaagd en zijn positief ontvangen door de deelnemers en de school. Ook het contact met de projectleider was als bijzonder prettig te omschrijven.
- Kinderen deden leuk mee, maar echt badmintonnen is voor deze groepen zeer moeilijk. Je moet hiervoor een apart veld en begeleiding hebben. Het mooiste is een aparte les voor deze kinderen met andere spelregels. Ik vond het leuk om te doen, maar zeer vermoeiend.
- Samenwerking met school ging prima, goed contact. Met Special Heroes ging het wat moeizamer qua antwoorden op vragen.
- In eerste instantie ging het redelijk, maar dit jaar was er weer een periode van sporten gepland. Ik heb daar tot op dit moment nog niets van gehoord.
- Contactpersoon Special Heroes prima, doet er alles aan om projecten van de grond te krijgen. Moeizamer gaat bij school (communicatie)en insteek van doelgroep.
- Ik heb alleen telefonisch en per mail contact gehad. Er is vanuit Special Heroes wel een sporttraject gestart in Roosendaal, maar hieruit is nog geen belangstelling gekomen naar deze atletiekclub (op één atlete na voor één avond :-))

- Vooral hulp bij het vinden van een gediplomeerde trainer is nog een grote wens.
- Niet veel samenwerking noodzakelijk.
- Prima acties vanuit Breda Actief.
- Afstemming verliep eerst goed maar daarna bleef het lang stil. Toen moest de opzet eens snel doorgevoerd worden waardoor er uiteindelijk minder deelnemers waren dan toegezegd.
- Prima samenwerking en overleg.
- De vakleerkracht vraagt een paar workshops aan, die hebben we gegeven en verder horen we nooit meer wat.
- De samenwerking verloopt goed. Het probleem is echter dat de clinics op de school worden gegeven en dat de leerlingen enthousiast zijn, maar dat er vrijwel geen ouders bij de clinics aanwezig zijn. Special Heroes zou moeten zich moeten beraden om te bekijken hoe men ouders kan motiveren om met hun kind een sportvereniging na afloop van de clinics te laten bezoeken.
- Veel is mogelijk en er wordt goed gekeken wat de school voor de leerlingen wil.
- Slecht 1x via Special Heroes 5 clinics weggezet op de mytyschool. Samenwerking was goed via regiocoördinator. Dit vanuit de organisatie Stichting Rolstoelhockey Nederland. Wekelijks actief op de eigen rolstoelhockey club en als assistent bondscoach/manager Nederlands hand voortbewogen rolstoelhockeyteam.
- Direct contact met de gymdocent blijkt het meest praktisch.
- Special Heroes heeft ons een aantal keer gevraagd korfbalclinics te geven op scholen wat goed bevallen is
- De regiocoördinator zet zich goed in om het project te laten slagen. Zij licht goed toe wat de bedoeling van het project is.
- Het programma is in ontwikkeling. Bij het opzetten van een cursus loop je tegen de praktische zaken aan als vervoer, samenstellen groep, voldoende animo e.d. En er moet gekeken blijven worden of een clinic op de scholen aansluit op de aangeboden cursus in de organisatie.
- De scholen willen wel. Er zijn dan genoeg kinderen voor de clinics, maar als je dan een paar weken kennis laat maken, is de afstand of het vervoer een probleem. De kinderen willen ook wel, maar ouders vinden het te ver, of hebben geen tijd.
- De ene leerkracht is enthousiaster dan de andere. De ene doet dus ook enthousiaster mee / stimuleert de kinderen meer dan de andere.
- De projectleider belooft wel van alles, maar komt beloften niet of slecht na. Weinig communicatie vanaf zijn kant. Als we dingen willen weten dan moeten we hem bellen. Hij belt ons niet meer (na eerste positieve contact).
- In de 1e periode zaten we ingedeeld bij leerlingen vanaf 12 jaar, terwijl ons aanbod tot 12 jaar is. Maar deze kids hebben we verwezen naar de andere aangepaste vereniging met aanbod vanaf 12 jaar.
- Ik ben tevreden. De voorlichting naar scholen toe zou wellicht nog wat meer kunnen zijn.
- We kunnen (pas) spreken van een éénmalig programma met Special Heroes in de vorm van het aanbieden van een clinic op school.
- We hebben regelmatig clinics gegeven altijd netjes verzorgd.
- Ik heb hier geen mening over want wij hebben geen leerlingen van scholen bij onze vereniging.
- Vanuit Special Heroes zijn er veel dingen goed geregeld, maar mag de communicatie vanuit Special Heroes tijdens het project wat intensiever, vooral naar de trainer/docent toe.